

הילדה שפיל: הנתבודדים בחברות

הסתירות המציניות את נטיותיהם של הווינאים קובעות גם את חיי החברה שלהם. מלאים הם דחף מתמיד לבדידות, מונעים לעצב את יחידותם, בלתי-בלומה ככל האפשר, ובכל-זאת נראים הם מכונסים-יחד בצמידות רבה מאד. אין כמעט עיר אחרת אשר לה מבנה חברתי דחוס כל-כך. כאילו חשים הם כאחת חמדה ומורא מן המיתאר החריף-מדי של אישיותם, כאילו יראים הם אותו נצה, שהשאיפה אליו מצווה עליהם בתוקף אמונתם מאז ומקבר, אין הווינאים מחסרים נפשם מכל הזדמנות של שבת-יחד. ההתבודדות, לה הם צמאים בעצם, מטילה בהם חרדה. בכל האמצעים, ואף בטלפון, מנסים הם להרחיקה מעל עצמם.

למגן מפני תבל-ומלואה בנו להם עולם-של-דמיון. הם חוצצים בעד ההשקף על שמיה-הכוכבים המביכים עלידי הרהיטים בטרקליניהם ובחדרי-האזרחים שלהם, מקשטים את חדריהם בזוטות-מחמדים של כלום, במפיות-תחרה ובתליוני-בידרמיארא, מתקננים בהוויה זו בנחות ככל האפשר, כדי לשכוח את עולם-הבא כל עוד יש צורך בדבר. תפיסה גשמית מאד של חובותיהם הדתיות, מושג-אלוה מואנש מאד—שכולם נסבלים. ושמא אף מטופחים, על-ידי הכהונה הקאתולית—מעודדים צורך זה. עצרות-הפנסיה והחגים משמשים אותה יחדנות מרגעת שהם מחפשים תמיד, ואפילו היו הצורה הראשונית של אותן התפנסיות, שמהן התפתחו במרוצת מאות-השנים ההתהלכות הערה והתכופה זה עם זה. המערכת החברתית שלהם מכילה רשת סבוכה מאד של יחסים ומידרג קפדני מאד גם יחד. כל אדם מכיר כאן כל אדם, כאילו חיים כאן בכפר. ועם זאת מכיר כאן כל אדם את מקומו, יודע, אפילו אחרי חמשים שנות המדינה הריפובליקאית, לשמור על הבדלי-המעמדות וחש יראת-כבוד כלפי תארים וזכויות-מלידה, שבמובן זה או אחר אין להם עוד משמעות של ממש.

האצולה, אשר בשנות הריפובליקה הראשונה היתה כעומדת ממורמרת מן הצד, חזרה בימי השניה לווינה ולפומביות. היא גמרה בלפה לשוב ולשמש מופת של צורת-חיים מעודנת במדינה הדור-מפגתית, המאזרחת גם בשמאל שלה—לאותן שכבות השואפות תמיד למעלה, שלא הדוגמה הפאטריציית ולא הפרולטרית עומדות לנגד עיניהם כמפת-חיים להעפיל אליו. האזרחיות, שבווינה היא מציאות זה מאה שנים לערך, שוב נעשתה שלב-מעבר. כל אדם שהגיע בה למשהו מבקש למהר ולשוב ולצאת ממנה. בארץ ריפובליקאית זו ענודות טבעות-חוחם על אצבעות-עמלים יותר מאשר בימי המלוכה. כל מי שיש לו סבתא שאביה רכש לו, בזכות ישיבה נאמנה על כס-מינהל, בזכות התנהגות ללא-חת בעת המפלות ליד סולפרינו או קניגראץ, או בזכות ניצול נבון של יבולי-הסוכר הבוהמיים, תואר-אצילים, מפגין מלא-גאון את הסמל המתאים חרות באבן-תכלת וסגור בזהב. יתר על כן, הוא דורש מאנשי האריסטוקרטיה, שבנקודה זו מחולקים הם בדעותיהם ביניהם לבין

עצמם, שיפנו אליו בלשון "אתה". והנה, אף שהשיבה לאציליות הביאה עמה גל של סנוביות, של גנדרנות שחצנית, נעשה משטר-המידרג בכל-זאת פשוט יותר. לא כל אדם יכול עוד להיות בן החברה הראשונה-במעלה אך איש אינו רוצה להיות בן השלישית, הכל רוצים להיות לפחות בני השניה. מי שאינו נמנה עם זו אינו עוד אלא "אורח קטן" ללא-תקנה, או אמן או משכיל.

כי בבתי האצולה או בבתי הנכספים לה שוררת אווירה תרבותית נאה, שהם מהווים אתרי-תרבות, כבימי הקונגרס הווינאי והלאה מכך במאה הי"ט—זאת אי-אפשר לטעון בשום-פנים. בהיעדר משפוכיות תאבות-כבוד כמו פאני ארנשטיין, הנרייטה פריירה, יופינה ורטהייממשיין או ברתה צוקרקאנדל-סצפס פיגרה הרכובה התרבותית, התמוגה עם המאסף ועתה היא רובצת, חמדה-לעין, על הדשא, מוקפת סלי-פיקניק, שקועה בהתבוננות-בטבע והוגה בדברים בטלים. הרי זו סוף-סוף צורת-החיים חטבעית של האריסטוקרטיה. אם פה-יזם מסתפחים איזו רוזנת ממוצא גרמני או איזה נסיך בעל שאר-רוח על הסופרים והשחקנים, אין זה אלא יוצא-מך הכלל. כלום יש עוד בווינה טרקלינים מעין אלה שתיאר שטיפטר—שבהם יכול היה כל אחד לבוא ולצאת בכל עת ובכל שעה, מקום שם "בימים מסוימים אתה בטוח שתמצא מישהו מעניין", שם ציירים מוזיקאים ומשוררים משוחחים זה עם זה מתוך חירות, ב"חופש חברתי" מוחלט? בהחלט לא ב"תקופת-אפרוחים" שניה זו. יש נדיבי-עולם-הרוח מבין אנשי התעשייה המואצלת, המזמינים לפעמים את חתני פרס-המדינה לארוחת-בירה פשוטה במתכוון. לנוכח ההסתגרות האדישה של חוגי-אצולה רמים יותר, יש להחזיק טובה גם על קיומם של הללו.

האמנים שוב דואגים לעצמם כדרכם תמיד בימים של חוסר מגע. יוצרים הם לעצמם את המידרג ומפתחים את חוגם שלהם עצמם. בראש הסולם שלהם עומדים המוזיקאים—בין זמרי-האופירה, בין חברי-הפילהרמונית, מלחינים או מנצחים. גם הבורגתיאטר תובע לו את מקום-הכבוד המסורתי שלו במסעדה: אם מפגין המנהל שלו נהגים קלים יותר והופך את שולחן-הקבע שלו במסעדה ידועה לטרקלין היחיד בווינה שהוא בעל "חירות חברתית", עדיין אין פירוש הדבר ששחקן-תיאטרון-קאמרי מכובד יראה בו דוגמה ראויה לחיקוי. לאמיתו של דבר יש להם לכל אנסאמבל-תיאטרון, לכל חוג-ציירים, לכל חבורת-סופרים מטעמות מועדפות משלהם. חייה-החברה הפרטיים נעשו ענין שבאקראי, מזמן שנשיה-האמנים הן אמניות יותר משהן נשי-בית.

ואילו האזרחים-הקטנים שאין להם תקנה חיים כדרך שחיה העם בווינה מאז ומתמיד: נהנים מן החיים אך לא שונאים עמל, מקפידים על שמירת עצמיותם האישית אך מאושרים רק בתוך הקבוצה—אינדיבידואליסטים בעלי דחף עזרי מובהק. יש בווינה, מאז המפקד האחרון, 8451 חברות—יורשיהם של מועדוני-אמנים-וחברה שנוסדו במרס האחרון, כגון "לודלאמס-האלה", "קונקורדיה", "הפרה השחורה" או "סוספיריטום". רבע מהם, לערך, הרי אלה חסכנים משותפים, חברות-בתי-מרזח רופפות, המבקשים להבטיח לעצמם את אוויר-חג-המולד הצלוי. אך גם

מתעמלים ורקדנים, שחיינים ומטפסי־הרים, חובבי גנים וחיות, מחוללי־עם ומשחקי־כדורת, קוסמים ואספנים מאספנים שונים כלולים, עם כל האיגודים המקצועיים, במספר הזה. מה שיעור האווירה האמנותית האופפת אף את אלה האחרונים, על כך מעיד שם כגון "מקהלת־גברים של הקצבים והנקניקאים".

כל אלה, מקצבי־הנקניקים חובבי־הזמרה עד לאישי־המעמד בעלי הכתר הסגור, השומר על מצחם הגבוה מטיפות־הגשם שלא תרטבנה אותו, ואפילו חכמי־הרוח, החוגים היוצרים והגאונים היוצרניים, מושכים חיונה שלהם מאותו מקור יחיד של המהות הווינאית: הרכילאות. אי־אפשר שתהיה באירופה עוד עיר שתוכל להתמודד עם זו בשפע ובמהירות של הרכילויות שלה, של סודותיה הנמסרים מפה לאוזן, של שמועותיה האמיתיות והבדויות, של לשון־הרע שלה, של מלשינויותיה והעלבותיה. מפטפטים ומרכלים, מקשקשים ומלהגים, מלחשים וממלמים, מודיעים ומטלפנים מבוקר עד ערב. רוגשים ורוחשים במשרדים ובלשכות, בסאלוני־מספרות, בקובות־טבק־וסיגריות, בחנויות־מעדנים באותה שקידה כמו בדירותיהם של הווינאים. ידיעות־שערורה עוברות מקצה אל קצה בהולות יותר מטלגרף־הג'ונגל. ואכן, לא אחת דומתה וינה לכפר־של־ג'ונגל, לכוורת־דבורים או לקן־צרעות, ואפילו למאורת־נחשים. מי שרוצה לחיות בה, חייב לזמזם אף הוא ולפעמים אף ללחוש לחש—או לעבור מן העולם. ילידי וינה יונקים כושר זה להישאר בחיים עם המולת־התמיד שבאזניהם, שרק בגלי־קול משודרים עליידי עצמם יכולים הם להחרישה, עוד בהיותם בעריסתם. רק בנדיר מאד מסתגר הולך־יחיד אמיתי, אחד בטוֹבן, אחד גרילפרצר, בהירשותו או ברוגזתו. יחידים הם אלה בכוורת־הדבורים, המגיעים בוודאות מסוימת לתהילת־עולם.

(א. ב.)